

psychological needs). The author underlines the problem of mental health of a child under school age in the present. The family is considered important for proper development of the child most complex, holistic and psychological systems. The factors (social, psychological, social cultural, social economic) that affect the mental health of the child and, in particular, the emergence of neurotic reactions are analyzed. The style of parenting in the family (authoritative, authoritarian, lively) is disclosed. The parameters of attitudes of children are extracted from parents (parental control, parental demands, how to communicate with children in the nurturing, emotional support). The known effects of defective communication adult with a child of preschool age are described. The coherence methods of education are emphasized among parents of the child and the negative impact of parental conflict on child development.

Keywords: family, child mental health, neurosis, social and psychological factors, social cultural factors, social economic factors.

Отримано: 28.01.2013 р.

УДК 159.942 : 37.015.3

Р.О.Труляєв

Вплив позитивних цінностей педагога на формування позитивних цінностей та «сильних» рис характеру учнів

У статті розкрито психологічний механізм впливу позитивних цінностей та «сил характеру» педагога на оптимальне функціонування учнів як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності. Наведено результати дослідження впливу позитивних цінностей педагога на формування позитивних цінностей та «сильних» рис характеру школярів. У результаті емпіричного дослідження встановлено, що вираженість позитивних цінностей вчителя лежить в основі формування відповідних позитивних цінностей та оптимально високої самооцінки учнів і, таким чином, забезпечує їх суб'єктивне благополуччя. Особливу роль при цьому відіграє триада позитивних цінностей педагога «Мудрість», «Гуманність», «Справедливість».

Ключові слова: позитивний особистісний потенціал, позитивні цінності, «сильні» риси характеру, самооцінка, суб'єктивне благополуччя.

В статье раскрыт психологический механизм влияния позитивных ценностей и «сил характера» педагога на оптимальное функционирование учеников как субъектов учебно-познавательной деятельности. Представлены результаты исследования влияния позитивных ценностей педагога на формирование позитивных ценностей и «сильных» черт характера школьников. В результате эмпирического исследования установлено, что выраженность позитивных ценностей учителя лежит в основе формирования соответствующих позитивных ценностей оптимально высокой самооценки учащихся и, таким образом, обеспечивает их субъективное благополучие. Особую роль при этом играет триада позитивных ценностей педагога «Мудрость», «Гуманность», «Справедливость».

Ключевые слова: позитивный личностный потенциал, позитивные ценности, «сильные» черты характера, самооценка, субъективное благополучие.

Під впливом ідей представників новітніх напрямів психології особистості відбуваються зміни в поглядах на предмет психології, зміщення акцентів у питаннях її методології і, відповідно, поява принципово іншої предметної спрямованості психодіагностичного інструментарію. Можна виділити два ключові орієнтири в сучасних наукових дослідженнях: 1) перехід до вивчення індивідуально-суб'єктивних особливостей та детермінант розвитку психологічно здорової особистості, яка успішна в обраній сфері діяльності та характеризується високим адаптаційним потенціалом до умов життя; дослідження феномена психологічного та суб'єктивного благополуччя, позитивних емоцій та щастя (розробляється в рамках позитивної психології) [4; 6; 7; 8]; 2) пріоритет ідеографічного підходу в наукових дослідженнях: вивчення індивідуального внутрішнього світу кожної окремої людини, відмова від намагань побудувати загальні типології, загальні схематизовані шаблони функціонування психіки «середньостатистичної» людини, пріоритет використання таких психодіагностичних технік, які дозволяють вивчати індивідуальний «внутрішній простір» людини (некласичний етап розвитку психологічної науки) [5].

Постановка проблеми. Останнім часом багато уваги приділяється визначенню та дослідженню детермінант суб'єктивного благополуччя особистості, яке є однією з ознак її оптимального функціонування (R. Inglehart, R. Foa, C. Peterson, C. Welzel, D. Nettle, Е. Л. Носенко, О. О. Перова, С. М. Енциклопов, С. В. Яремчук, В. М. Духнович та ін.). Пріоритетне на сьогодні завдання збереження та покращення психологічного здоров'я школярів, вимагає дослідження тих аспектів освітнього серед-

овища, що є вагомими факторами їх суб'єктивного благополуччя. Одним з таких факторів є особистість вчителя як ключової фігури педагогічної взаємодії. В численних дослідженнях (Ф. М. Гоноболін, О. О. Бодальов, Б. Г. Ананьєв, О. Я. Чебикін, Н. О. Менчинська, А. К. Маркова, Л. М. Мітіна, Д. Р. Мерзьялкова та ін.) доведено, що особистість педагога та особливості здійснення ним професійної діяльності мають визначальний вплив на формування особистості учня. В даному контексті перспективним уявляється розгляд питання про можливість забезпечення оптимально функціонуючим педагогом суб'єктивного благополуччя учнів. Запропонована К. Петерсоном та М. Селігманом (2004) класифікація позитивних цінностей та «сильних» рис особистості, а також акцент на тому, що дані властивості можуть бути притаманні тільки психологічно здоровій, повноцінній особистості, дозволяють розглядати їх в якості універсальних характеристик ефективного та оптимально функціонуючого педагога [7, с. 412].

Позитивні цінності та «сили характеру» педагога, будучи інтегральними характеристиками особистісної сторони праці вчителя, визначають особливості його педагогічної діяльності та педагогічного спілкування. Розглядаючи працю вчителя в ракурсі постійної реалізації ним двох ключових функцій – трансляції та оцінювання знань учнів – можна виділити найбільш значущі для педагогічної діяльності позитивні цінності та, відповідно, «сили характеру». Так, на етапі трансляції знань, педагог повинен добре володіти навчальним матеріалом, що передбачає постійне поповнення та вдосконалення наявних в нього знань з предмета, повинен бути інтелектуально розвиненим, реалізовувати творчий підхід при викладенні навчального матеріалу. Даним вимогам педагог-професіонал буде відповідати за умови сформованості «сильних» рис характеру, в основі яких лежить цінність «Мудрість». Для успішної реалізації функції оцінки учнівських знань педагог повинен бути максимально об'єктивним. Дану якість найкраще відображає така позитивна риса характеру як справедливість (в її основі – позитивна цінність «Справедливість»). Ще одна вимога до професійного педагога, що характеризує специфіку його спілкування з учнями на кожній з фаз забезпечення результативності їх навчальної діяльності, полягає в гуманному ставленні до своїх підопічних. Найкраще відповідати даній вимозі педагог зможе, дотримуючись позитивної цінності «Гуманність», що сприяє розумінню своїх учнів, проявам доброзичливості та любові до них. Запропонована характеристика змісту та вимог діяльності педагога, а також

позитивних цінностей, що найбільше їм відповідають, фактично є застосуванням формули специфікації Р. Кетела ($R = f(S, P)$) до праці вчителя. Тобто особливості поведінки вчителя в процесі виконання професійних обов'язків визначаються специфічними умовами педагогічної діяльності (S) та його професійно важливими особистісними якостями (P).

Створена модель психологічного механізму зв'язку позитивних цінностей педагога з результативністю навчально-пізнавальної діяльності учнів включає в себе декілька класів складових. Перший клас компонентів знаходиться в площині оптимального функціонування особистості вчителя як суб'єкта педагогічної діяльності та включає позитивні цінності «Мудрість», «Гуманність», «Справедливість» педагога; успішність виконання функції трансляції знань; емоційний комфорт; задоволеність професійною діяльністю; відсутність симптомів емоційного вигорання; суб'єктивне благополуччя педагога. Відомо, що вираженість позитивної цінності «Мудрість» в структурі особистості педагога лежить в основі задоволеності професійною діяльністю, переважання позитивних емоційних станів під час реалізації педагогічних функцій та попереджає виникнення емоційного вигорання. Такі наслідкові результати сприяють проявам «сильних рис», в основі яких лежать позитивні цінності «Гуманність» та «Справедливість», що характеризують сторону педагогічного спілкування [2].

Другий клас компонентів знаходиться в площині оптимального функціонування особистості учня як суб'єкта навчально-пізнавальної діяльності та залежить від виділених позитивних цінностей та «сильних» рис характеру педагога: позитивні емоційні стани під час уроків; оптимальна позитивна самооцінка (позитивні уявлення про себе); розвинена навчальна мотивація; позитивні цінності та «сильні» риси характеру учня. Ми припускаємо, що виділені особистісні структури учня оптимізуються під впливом мудрого, гуманного та справедливого педагога. Постійна взаємодія з таким педагогом в процесі отримання освіти забезпечує стійкі позитивні характеристики емоційності та самооцінки учнів, формування конструктивних особистісних цінностей.

Метою дослідження є перевірка припущення про вплив позитивних цінностей та «сил характеру» педагога на позитивні цінності його учнів як важливого компонента їх суб'єктивного благополуччя.

В основу конструкта суб'єктивного благополуччя покладено оцінки переважання в життєдіяльності людини досвіду

переживання позитивних емоцій (емоційний компонент) та задоволеності життям (когнітивний компонент) [1]. За даними J. D. Vlore (2008), суб'єктивне благополуччя має в своїй основі три фактори: самоповагу (self-esteem), оптимізм (optimism) та локус контролю (locus of control) [6]. О. О. Перова та С. М. Енциклопов розглядають оптимізм як одну з найважливіших складових суб'єктивного благополуччя людини [3]. Оскільки самооцінка включає когнітивний компонент, можна стверджувати, що висока самооцінка являється показником сформованості позитивного мислення, ключовою характеристикою якого є оптимізм (висока самооцінка – це оптимістичний погляд на самого себе). В дослідженні І. Ф. Аршави та Д. В. Носенко (2012) встановлено наявність прямого зв'язку між самооцінкою, інтелектом, показниками позитивних цінностей та «сильних» рис характеру, з однієї сторони, та суб'єктивним благополуччям – з другої [1]. Отже, виділені психологічні особливості учнів, які можуть оптимізуватися під впливом позитивного особистісного ресурсу педагога, є складовими суб'єктивного благополуччя.

Методи вирішення проблеми. Емпіричне дослідження проводилося на базі десяти загальноосвітніх навчальних закладів м. Кривий Ріг, в якому прийняв участь 241 вчитель. До вибірки увійшли тільки педагоги-предметники віком від 25 до 65 років. Переважну більшість склали вчителі алгебри, геометрії, української мови та літератури, англійської мови, географії, історії, біології, фізики та хімії. Дослідженням також було охоплено 917 учнів VI, VIII, X, XI класів віком від 11 до 17 років.

Для статистичної обробки отриманих даних використовувалася програма Microsoft Excel та статистичний пакет SPSS 17: кластерний аналіз (алгоритм k-середніх), методи статистичної перевірки гіпотез (ф*-кутове перетворення Фішера, t-критерій Стьюдента), однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA.

Для діагностики вираженості тих компонентів механізму впливу позитивних цінностей педагога на оптимальне функціонування учнів як суб'єктів навчально-пізнавальної діяльності, що належать особистості педагога, було використано опитувальник VIA-IS «Цінності-в-дії» К. Петерсона та М. Селігмана, перекладений на українську мову професором Е. Л. Носенко та доцентом Л. І. Байдарою; опитувальник МВІ К. Маслач, тест «PANAS» Л. Кларка, О. Теллегена, Д. Уотсона; тест «Задоволеність життям» Г. Дінера. За допомогою тесту «PANAS» та тесту «Задоволеність життям» визначався рівень суб'єктивного благополуччя педагогів, що обчислюється за формулою $СБ=(ЗЖ+ПА)-НА$, де

СБ – рівень суб'єктивного благополуччя; ЗЖ – рівень задоволеності життям; ПА – рівень позитивної афективності; НА – рівень негативної афективності.

Для визначення рівня сформованості позитивних цінностей та «сильних» рис характеру серед учнів використовувався опитувальник «Оцінка чеснот дитини» К. Далсгаард. Дана методика представляє собою спрощений варіант опитувальника VIA-IS «Цінності-в-дії» та дозволяє визначити рівень вираженості 6-ти позитивних цінностей та 24 «сильних» рис характеру молодших школярів та підлітків. Рівень самооцінки учнів визначався за допомогою шкальної методики Т. Дембо – С. Я. Рубінштейн в модифікації П. В. Яншина. Вибір даного варіанта методики Дембо-Рубінштейн обґрунтовується наявністю таких важливих для визначення рівня суб'єктивного благополуччя шкал, як «Щастя», «Оптимізм» та «Задоволеність собою».

Результати дослідження та їх інтерпретація. Вибірку педагогів за результатами визначення рівня вираженості всіх визначених показників шляхом застосування алгоритму k-середніх було розподілено на 2 кластери. До кластера №1 увійшло 116 педагогів, які мали порівняно високі показники за всіма шкалами опитувальника VIA, низький рівень вираженості симптомів емоційного вигорання, високі показники задоволеності професійною діяльністю та суб'єктивного благополуччя. Кластер №2 склали 125 педагогів, які характеризувались низькими показниками розвитку позитивних цінностей, мали виражені симптоми емоційного вигорання, низькі показники задоволеності професійною діяльністю та суб'єктивного благополуччя. За допомогою t-критерія Стьюдента було встановлено, що кластер №1 та кластер №2 на статистично достовірному рівні відрізняються один від одного за всіма шкалами застосованих психодіагностичних методик ($p \leq 0,000$). Кластер педагогів зі сформованими позитивними цінностями та «силами характеру» характеризується більш високими показниками задоволеності професійною діяльністю та суб'єктивного благополуччя, а також значно меншою вираженістю симптомів емоційного вигорання. Отже, результати кластерного аналізу підтвердили характер співвідношення виділених характеристик оптимально функціонуючого педагога, що входять до першого класу компонентів запропонованого психологічного механізму.

Вибірку учнів за результатами визначення показників за методиками К. Далсгаард і Дембо-Рубінштейн було розподілено на 2 кластери (алгоритм k-середніх). До першого кластера увійшло

486 школярів, які мали порівняно високі показники сформованості позитивних цінностей та «сильних» властивостей характеру, а також високі показники самооцінки за всіма шкалами. Другий кластер складався з 431 учня, які характеризувались низькими показниками вираженості позитивних цінностей і «сил характеру» та порівняно низькі бали самооцінки за всіма шкалами. За допомогою t-критерія Стьюдента було встановлено, що перший кластер на статистично достовірному рівні відрізняється від другого за всіма шкалами застосованих психодіагностичних методик ($p \leq 0,000$).

На наступному етапі дослідження було відібрано «сильні» класи, в яких серед вибірки вчителів викладає переважна більшість (більше 75%) педагогів кластера №1, та «слабкі»* класи, в яких навчальні предмети викладаються переважно педагогами кластеру №2. Слід зауважити, що такий розподіл вчителів за класами залежить від значної кількості організаційних та інших факторів. До «сильних» потрапили 6 класів, до «слабких» – 9 класів п'яти загальноосвітніх навчальних закладів, що взяли участь в дослідженні.

Серед учнів «сильних» і «слабких» класів були підраховані чисельність школярів, які належать до першого кластеру, та чисельність школярів другого кластеру. У випадку наявності зв'язку між позитивними цінностями педагога та позитивними цінностями учнів в «сильних» класах, порівняно зі «слабкими» буде переважати кількість учнів першого кластера (зі сформованими позитивними цінностями). Можливі розбіжності виявлялися за допомогою ϕ^* -кутового перетворення Фішера (табл. 1). В результаті порівняння кількості учнів різних кластерів в двох групах класів встановлено наявність достовірних відмінностей на 5% -му рівні значущості.

Таблиця 1

Результати порівняння учнів двох кластерів, які навчаються в «сильних» та «слабких» класах

Класи, які порівнюються	Учні першого кластера	Учні другого кластера	Емпіричне значення ϕ^*
	Кількість / частка	Кількість / частка	
«Сильні» класи	96 / 70,59%	40 / 29,41%	$\phi^*=1,831$ ($p \leq 0,05$)
«Слабкі» класи	98 / 60,49%	64 / 39,51%	

* дані позначення умовні і виконують виключно розрізняючу функцію. Вони необхідні для позначення класів, в яких викладають переважно вчителі кластера №1 або кластера №2 та для забезпечення зручності представлення результатів порівняння їх учнів.

Для виявлення напрямків впливу позитивних цінностей педагогів на позитивні цінності та параметри самооцінки школярів був проведений однофакторний дисперсійний аналіз ANOVA. Було встановлено, що практично кожна «сильна» риса характеру педагогів має значущі ефекти на ті чи інші «сильні» властивості та параметри самооцінки школярів.

Наприклад, серед «сильних» властивостей особистості педагога, об'єднаних навколо позитивної цінності «МУДРІСТЬ», така «сильна» риса, як «Допитливість», відображається на показниках учнів за шкалами «Вміння спілкуватися» ($F = 1,781, p \leq 0,02$), «Наполегливість» ($F = 1,781, p \leq 0,02$) (рис. 1). «Сильна» риса «Любов до навчання» вчителя має значущі ефекти на «Наполегливість» ($F = 2,147, p \leq 0,005$), «Справедливість» ($F = 2,036, p \leq 0,008$), самооцінку за шкалою «Розум» ($F = 1,988, p \leq 0,01$), «Вміння спілкуватися» ($F = 1,789, p \leq 0,02$) учня; на рівні тенденції – самооцінка за шкалою «Характер» ($F = 1,642, p \leq 0,04$), «Лідерські якості» ($F = 1,565, p \leq 0,06$), самооцінка за шкалою «Щастя» ($F = 1,548, p \leq 0,07$). «Відкритість новому» вчителя впливає на показники сформованості такої «сильної» риси учня як «Справедливість» ($F = 1,996, p \leq 0,01$). «Церебральна» властивість педагога «Креативність» має значущі ефекти на таку «силу характеру» учня, як «Колективізм» ($F = 1,727, p \leq 0,03$); на рівні тенденції від «Доброта» учня ($F = 1,662, p \leq 0,04$), «Цілісність характеру» ($F = 1,562, p \leq 0,06$) та самооцінка за шкалою «Характер» ($F = 1,517, p \leq 0,07$). «Бачення перспективи» – «Наполегливість» ($F = 2,199, p \leq 0,004$), самооцінка за шкалою «Щастя» ($F = 2,101, p \leq 0,007$), «Вміння бачити перспективу» ($F = 1,764, p \leq 0,03$).

«Сильні» риси педагога, об'єднані навколо позитивної цінності «ГУМАННІСТЬ», також мають значущі ефекти на деякі залежні змінні вибірки учнів (рис. 2). «Соціальний інтелект» вчителя впливає на «Любов до знань» ($F = 1,962, p \leq 0,01$), «Вміння спілкуватися» ($F = 1,837, p \leq 0,02$) учнів; на рівні тенденції від нього залежить «Колективізм» ($F = 1,648, p \leq 0,04$), «Надія» ($F = 1,585, p \leq 0,06$) та «Віра» ($F = 1,518, p \leq 0,07$). «Сильна» властивість особистості педагога «Любов» має значущі ефекти на самооцінку учня за шкалою «Щастя» ($F = 1,793, p \leq 0,03$) та «Лідерські якості» ($F = 1,774, p \leq 0,03$); на рівні тенденції – «Наполегливість» ($F = 1,578, p \leq 0,06$).

Позитивна цінність «СПРАВЕДЛИВІСТЬ» (рис. 3). «Сильна» риса характеру педагога «Громадянськість» впливає на самооцінку учня за шкалою «Щастя» ($F = 1,914, p \leq 0,02$), а на рівні

тенденції – на «Допитливість» ($F = 1,724, p \leq 0,04$) та «Ентузіазм» ($F = 1,561, p \leq 0,07$). «Справедливість» має значущі ефекти на «Наполегливість» ($F = 2,025, p \leq 0,01$); на рівні тенденції – на «Допитливість» ($F = 1,661, p \leq 0,05$) та «Віру» ($F = 1,578, p \leq 0,07$). «Лідерство» вчителя на рівні тенденції пов'язано з «Лідерськими якостями» його учнів ($F = 1,568, p \leq 0,07$).

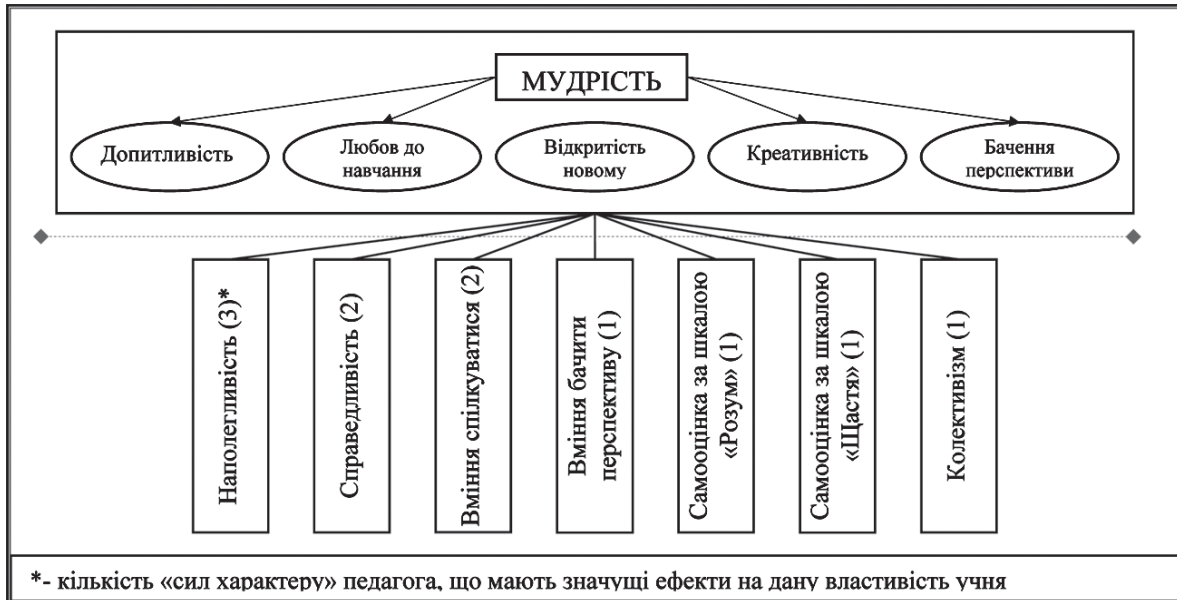

Рис. 1. Схема значущих ефектів впливу «сильних» рис позитивної цінності «Мудрість» педагога на «сили характеру» та параметри самооцінки учнів

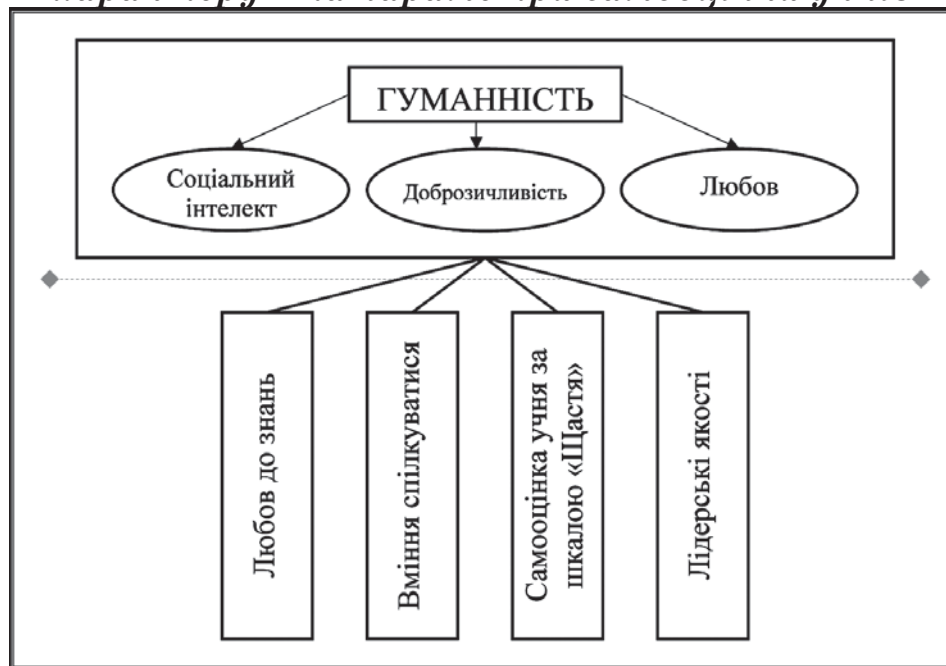

Рис. 2. Схема значущих ефектів впливу «сильних» рис позитивної цінності «Гуманність» педагога на «сили характеру» та параметри самооцінки учнів

Узагальнюючи отримані результати дисперсійного аналізу, можна відмітити, що вплив позитивних цінностей педагога на позитивні цінності та самооцінку його учнів має різноспрямований характер. Цікаво, що механізм наслідування «спрацює» у випадках вираженості в педагогів таких цінностей, як «Мудрість», «Гуманність» та «Справедливість» (учнями частіше копіюються відповідні «сильні» риси характеру педагогів) і практично не діє при сформованості в педагога таких цінностей, як «Мужність», «Помірність» та «Трансцендентність». Виявлено, наприклад, що «сильна» риса характеру педагога «Бачення перспективи» впливає і на відповідне вміння учнів бачити перспективу ($p \leq 0,03$), а лідерські якості педагога на рівні тенденції пов'язані з лідерськими якостями його учнів ($p \leq 0,07$) та ін. В багатьох випадках між собою пов'язані ті «сили характеру» педагогів та учнів, що належать до різних позитивних цінностей.

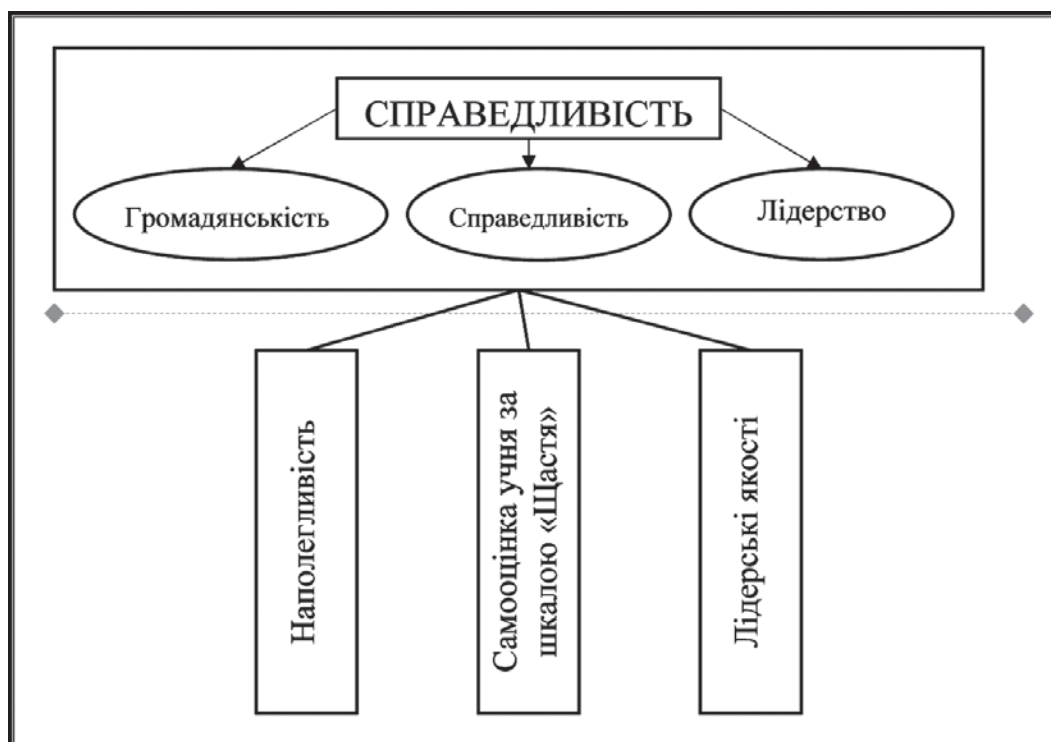

Рис. 3. Схема значущих ефектів впливу «сильних» рис позитивної цінності «Справедливість» педагога на «сили характеру» та параметри самооцінки учнів

Виявлено наявність численних ефектів впливу більшості позитивних цінностей педагога на «сили мозку» учня. Найбільш часто в якості залежних від позитивних цінностей вчителя виступають такі «церебральні» властивості учня, як «Любов до знань», «Здатність до судження», рідше – «Вміння бачити перспективу». Звертає на себе увагу наявність значущих ефектів впливу пози-

тивних цінностей педагога на таку «силу характеру» учня як «Наполегливість». Даний факт свідчить на користь яскраво вираженої мотивуючої функції позитивних цінностей педагога, значної ролі в формуванні навичок саморегуляції школярів.

Можна відмітити значний внесок сформованості позитивних цінностей педагога в забезпечення суб'єктивного благополуччя учня. На користь цього свідчить зв'язок майже всіх позитивних цінностей вчителя з самооцінкою учнів за шкалою «Щастя». Учні, які навчаються в педагогів з вираженими позитивними цінностями, почувають себе більш щасливими та успішними, що відображається на об'єктивних показниках навчальної успішності. Крім цього, тріада позитивних цінностей «Мудрість», «Гуманність», «Справедливість» частіше має значущі ефекти впливу на ті «сильні» риси характеру учня, які лежать в основі конструктивного світосприйняття («Надія», «Віра»), а також на високі показники учнів за шкалами самооцінки (наприклад, за шкалою «Розум», «Характер»), що свідчить про їх задоволеність собою та самоповагу.

Висновки. В результаті емпіричного дослідження встановлено, що вираженість позитивних цінностей вчителя лежить в основі успішного формування відповідних позитивних цінностей учнів та оптимально високої самооцінки і, таким чином, забезпечує їх суб'єктивне благополуччя. При цьому тріада цінностей педагога «Мудрість», «Гуманність», «Справедливість» здійснює найбільший вклад у процес формування позитивних цінностей та «сильних» рис характеру учня.

Список використаних джерел

1. Аршава І. Ф. Суб'єктивне благополуччя і його індивідуально-психологічні та особистісні кореляти / І.Ф. Аршава, Д. В. Носенко // Вісник ДНУ ім. О.Гончара. Серія «Педагогіка та психологія». – Д.: ДНУ, 2012. – Вип.18. – Т.20, №9/1. – С. 3-10.
2. Носенко Е. Л. Новий підхід до дослідження «цінностей у дії»: переваги, досвід, застосування для вивчення чинників емоційного вигорання педагога / Е. Л. Носенко, Н. В. Грищенко // Проблеми сучасної психології: зб. наук. пр. К-ПНУ ім. І. Огієнка, Ін-ту психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2010. – Вип. 10. – С. 490-500.
3. Перова Е. А. Оптимизм как одна из составляющих субъективного благополучия / Е. А. Перова, С. Н. Энциклопов // Вопросы психологии, 2009, №1. – С. 51 - 57.

4. Селигман Мартин Э. П. Новая позитивная психология: Научный взгляд на счастье и смысл жизни / Мартин Э. П. Селигман; пер. с англ. – М.: Изд-во «София», 2006. – 368 с.
5. Теория и методология психологии: Постнеклассическая перспектива / отв. ред. А. Л. Журавлев, А. В. Юревич. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2007. – 528 с.
6. Blore J.D. Subjective Wellbeing: An Assessment of Competing Theories: Submitted in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy / Jed Daniel Blore. - Deakin University, 2008. – 90 p.
7. Martin E. P. Seligman, Tracy A. Steen, Nansook Park, Christofer Peterson. Positive Psychology Progress. Empirical Validation of Interventions//American Psychologist, July-August 2005. – p. 410 - 421.
8. Subjective well-being: Three decades of progress / E. Diener, E. M. Suh, R. E. Lucas, H. E. Smith // Psychological Bulletin. – 1999. – 125. – P. 276–302.

The article reveals the psychological mechanism of the influence of teachers' positive values and «strong» character traits on the pupils' optimal functioning as subjects of educational and cognitive activity. The results of the research of teacher's positive values influence on the formation of pupils' positive values and «strong» character traits. As a result of the empirical study the expression of teacher's positive values is at the core of positive values corresponding to the formation of pupils' optimal self-esteem and thus provides them with the subjective well-being. A special role is played by the triad of teacher's positive values: «Wisdom», «Humanity», «Justice.»

Keywords: positive personal potential, positive values, «strong» personality traits, self-esteem, subjective well-being.

Отримано: 12.01.2013 р.